

НОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ТОВАРИСТВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЇХ УЧАСНИКІВ

NEW ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORMS OF ASSOCIATIONS IN EUROPEAN UNION. CORPORATE RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THEIR MEMBERS

Марущак Я.С.,
аспірант кафедри права інтелектуальної власності
та корпоративного права

Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті проведено аналіз основних положень щодо діяльності нових видів організаційно-правових форм товариств. Розглянуто найбільш поширені нові форми товариств, що функціонують в Європейському Союзі, а саме – командитні корпорації або корпорації на основі командити, підприємницьке товариство в Німеччині, інвестиційне товариство в Швейцарії та спрощене акціонерне товариство у Франції. Охарактеризовано зазначені форми товариств. Виражено авторську думку щодо їх позитивних та негативних аспектів функціонування. Детально охарактеризовано права та обов'язки учасників товариств, що функціонують у Європейському Союзі.

Ключові слова: корпоративні права, корпоративні обов'язки, Європейський Союз, форми товариств.

В статье проведен анализ основных положений о деятельности новых видов организационно-правовых форм обществ. Рассмотрены наиболее распространенные новые формы обществ, функционирующие в Европейском Союзе, а именно – командитные корпорации или компании на основе командитов, предпринимательское общество в Германии, инвестиционное общество в Швейцарии и упрощенное акционерное общество во Франции. Охарактеризованы такие формы обществ. Выражено авторское мнение об их положительных и отрицательных аспектах функционирования. Подробно охарактеризованы права и обязанности участников обществ, функционирующих в Европейском Союзе.

Ключевые слова: корпоративные права, корпоративные обязанности, Европейский Союз, формы обществ.

In conditions of globalization an increasing tendency to national and transnational mergers and acquisitions is formed, which in turn indicates the increased competition on the world market and dynamic development of the global economy. At the beginning of XXI century this process found its reflection in European Union.

Legal regulation of mergers and acquisitions is one of the main tools of forming a legal infrastructure for a single European Union internal market, the creation of which is the main objective of European integration at its current stage. One of the approaches to solve this problem is the creation of new legal forms of legal entities according to European Union law.

The analysis of the basic provisions on the activities of new types of legal organizational forms of companies is given. Considered the most common forms of new companies operating in European Union, namely, limited corporations or corporations based on limited partnership, entrepreneurial company in Germany, an investment company in Switzerland and a simplified joint stock company in France. Characterized these abovementioned forms of partnerships. Expressed author's opinion about their positive and negative aspects of the operation. Described in detail rights and obligations of participants of companies operating in European Union.

Today, Ukraine is on the path of European integration. This requires significant redoing the legislation of our state, and implementing European law. This includes corporate law. Therefore, scientists and practitioners have the task of analyzing and reviewing European Union law in this area of law.

Key words: corporate rights, corporate obligations, European Union, forms of associations.

На сьогоднішній день Україна стоїть на шляху європейської інтеграції, що потребує значного перероблення законодавства нашої держави та імплементації європейських правових норм. Це стосується і корпоративного права. Перед вченими та юристами-практиками постало завдання з аналізу та розгляду правових норм Європейського Союзу (далі – ЄС) в даній галузі права.

Метою статті є аналіз основних положень щодо діяльності нових видів організаційно-правових форм товариств.

У статті розглядаються одні з найпопулярніших нових форм товариств, що функціонують в ЄС, а саме – командитні корпорації (або корпорації на основі командити), підприємницьке товариство в Німеччині, інвестиційне товариство в Швейцарії та спрощене акціонерне товариство у Франції. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці О. Вінника, Н. Глусь, В. Долинської, І. Спасибко-Фатеевої, С. Суханова, І. Лукач.

Командитні корпорації або корпорації на основі командити. В європейському співтоваристві з'явилася нова форма, яка допускає максимальну свободу щодо внутрішньої організаційної діяльності та статусу учасників такого товариства. Законодавці та судова практика Західної Європи з урахуванням швидкого розвитку економічної діяльності сприяли виникненню та подальшому існуванню таких юридичних осіб. Ця правова конструкція також виключає особисту майнову відповідальність учасників товариства по боргам, які виникають у зв'язку з діяльністю

такого товариства. Для її створення за основу була взята конструкція командитного товариства, яка ідеально підходила для зазначених вище цілей. На основі командитного товариства з'являється нова форма, яка відоміше традиційні поняття об'єднання капіталу та об'єднання осіб. Отже, таке об'єднання виглядає, як товариство з великою кількістю учасників, які ніяк не пов'язані одне з одним та завдяки цьому ніяк не впливають на діяльність такого товариства. Фактично, таке командитне товариство виконує економічні функції акціонерного товариства.

Таку форму корпорацій нерідко використовують учасники товариств з обмеженою відповідальністю, які згодом стають комплементарієм такої командити, через такого учасника вони фактично керують всіма справами товариства, формально знаходячись в статусі командитистів, які зробили внески.

Суть такої корпоративної форми полягає у використанні переваг такого товариства (свобода внутрішньої організації, відсутність вимог щодо мінімального розміру уставного капіталу, а головне – податкові пільги) за відсутності повної майнової відповідальності учасників (яка в цьому випадку покладається на юридичну особу – товариство з обмеженою відповідальністю). З цього приводу «публічні» та «масові» командити також нерідко створюються у формі командитних товариств з комплементарієм у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю. В таких випадках, вони мають назву «Gesellschaft mit beschränkter Haftung» and «Company, Kommanditgesellschaft», що перекладається як «Товариство

з обмеженою відповідальністю з однією особою» та «Компанія, командитне товариство» [1, с. 98].

У Німеччині як у державі-члені ЄС останнім часом з'явилося командитне товариство, комплементаріями якого стають не німецькі товариства з обмеженою відповідальністю, а англійські компанії з обмеженою відповідальністю. Наразі в Німеччині діють приблизно 5000 таких компаній. Вони включають до себе важливі для підприємців переваги англійських компаній, які полягають у простоті заснування та відсутності традиційної для німецького права вимоги про обов'язкову участь найманих працівників в управлінні корпорацією, та також німецькі «напівправосуб'єктні» командитні товариства, переваги яких полягають у податкових пільгах, які виражені у відсутності подвійного податку на прибутки компанії та її учасників. Але такі особливості створюють ряд проблем, які пов'язані з визначенням їх правового статусу [2, с. 17-19].

Підприємницьке товариство в Німеччині. Прийнято вважати, що така форма юридичної особи з'явилася в Німеччині після прийняття Закону «Про модернізацію законодавства про товариства з обмеженою відповідальністю та боротьбу зі зловживаннями», який був прийнятий у 2008 р. Цей нормативно-правовий акт вніс важливі доповнення до Закону «Про товариства з обмеженою відповідальністю». Підставою для прийняття такого закону стала швидко зростаюча на той час в ЄС «конкуренція правопорядків». Потрібно зазначити, що німецький законодавець не мав на меті докорінно змінити форми юридичних осіб, перш за все з тієї причини, що такі форми протягом багатьох років змогли показати свою ефективність в економічній сфері. В цьому Законі допускалося створення нового різновиду товариства з обмеженою відповідальністю, перевагою якого, в першу чергу, була відсутність мінімального розміру статутного капіталу, проте класична форма товариства з обмеженою відповідальністю залишилась без змін, з її стандартними вимогами до мінімального статутного капіталу у розмірі 25000 євро.

Зазначений нормативно-правовий акт у німецькій правовій науці отримав назву «Реформа ТОВ», що була направлена на лібералізацію процесу створення товариств з обмеженою відповідальністю, проте норми, що стосувалися відповідальності керівників такого товариства та їх учасників стали більш жорсткі. Також в Законі «Про модернізацію законодавства про товариства з обмеженою відповідальністю та боротьбу зі зловживаннями» було передбачено посилення корпоративних обов'язків учасників товариств з обмеженою відповідальністю. Відповідно до вищевказаного нормативно-правового акту, такі товариства можуть мати статутний капітал меншого розміру, ніж 25000 євро, тобто до 1 євро включно [3]. Такі вимоги призвели до поіменування такого товариства на практиці «товариство з 1 євро». Вимогою для таких товариств, що дала змогу відрізнити їх від класичної форми товариства з обмеженою відповідальністю, стало те, що у фірмовому найменуванні мало міститися «Підприємницьке товариство з обмеженою відповідальністю».

Німецькі підприємці були задоволені даною реформою, адже вона цілком може вважатися компромісом, який зумів зберегти класичну форму товариства з обмеженою відповідальністю, при цьому не створюючи нової організаційно-правової форми товариства. Ще однією фундаментальною особливістю вищезгаданого нормативно-правового акту, поряд із дозволом мати уставний капітал менше 25000 євро, стала вимога повної виплати грошових вкладів учасників. Виплата вкладів має здійснюватися тільки в грошовій формі, вклади у вигляді майна заборонені. Також законодавець поклав обов'язок створення резерву у розмірі 25% прибутку, який отримало товариство за рік. Такий резерв створювався виключно для збільшення статутного капіталу та проводився до того моменту, коли статутний капітал досягне розміру 25000 євро.

Такий вид товариства, як підприємницьке товариство, в основному був розрахований на невеликий бізнес, саме через це воно може бути створено у спрощеному порядку. Хоча і для того, щоб створити його у такому порядку, законодавцем висувалися певні вимоги, а саме – у товаристві повинно бути не більше трьох учасників та одного керівника.

Інвестиційне товариство в Швейцарії. Такі форми товариства Швейцарії знайомі вже дуже давно, вони створювалися з метою використання вільних грошових ресурсів, які поєднувалися шляхом вкладів учасників з метою створення інвестиційних фондів. На сьогодні законодавство Швейцарії пропонує бажаним створити або залучитися до такого фонду наступним чином: можливість управління та контролю за використанням їх майна шляхом створення та участі в такій формі корпорації, що оформлює використання спільних капіталовкладень. Це було закріплено в Швейцарському федеральному Законі «Про колективне капіталовкладення» від 2006 р. Цей Закон дав можливість створення в договірній формі колективних інвестицій, які виглядали б як особлива юридична особа, а саме інвестиційне товариство [4]. Попередником такої юридичної особи стала так звана «Люксембурзька конструкція інвестиційного товариства зі змінним капіталом». Необхідно додати, що саме ця конструкція була покладена за основу в Законі «Про колективне капіталовкладення». Введення цього Закону було обумовлене тим фактом, що до його прийняття приблизно 5000 організацій, які управляли колективними внесками капіталів, в основному не підпорядковували свою діяльність швейцарському законодавству. Такі корпорації надавали перевагу використанню люксембурзького права, при цьому керуючи великою частиною швейцарських капіталовнесків.

Особливістю таких товариств є те, що розмір їх статутного капіталу та кількість акцій не визначається наперед. Це дає таким товариствам можливість постійної емісії своїх акцій, а також змінювати їх наступну реєстрацію в торговельному реєстрі. Але, не зважаючи на це, Законом покладається обов'язок щодо мінімального статутного капіталу такого товариства, який повинен бути не менше 250000 швейцарських марок.

Ще одна особливість такого виду товариств полягає у тому, що відсутність заздалегідь заявленого статутного капіталу, а також кількості акцій не відповідає традиційним вимогам, які ставить швейцарське законодавство для таких товариств. Необхідно зазначити, що на статус інвестиційних товариств розповсюджуються загальні норми акціонерного законодавства.

Цікавість таких товариств також полягає у вираженні капіталу двома видами акцій, які носять назву «підприємницькі акції» та «інвестиційні акції». Вони не мають заздалегідь заявленої номінальної вартості. Також на такі товариства покладається обов'язок у будь-який час прийняти випущені акції за фактичною вартістю. Що не менш важливо, такому товариству забороняється бути власником своїх акцій, а також випускати нові акції, що, по суті, означає право на прийняття нових учасників до товариства.

Отже, дане законодавство право на розподіл акцій на два види означає виникнення нерівноправних акціонерів. Підприємницькі акції дають право їх володільцям брати участь в управлінні таким товариством, володільці «інвестиційних акцій» такого права позбавлені. Найцікавіше полягає у тому, що відповідно до Закону «Про колективне капіталовкладення», вартість акцій як «інвестиційних», так і «підприємницьких» є однаковою [4]. Необхідно зазначити про захист майнових інтересів таких акціонерів, який виражений у вигляді спеціального договору з депозитним банком. Такий договір покладає на банк ряд обов'язків, відповідно до яких він: забезпечує постійну емісію акцій; проводить облік акцій; проводить оцінку фактичної вартості акцій; фактично володіє майном товариства у ви-

гляді безготівкових грошових коштів; проводить всі розрахунки; проводить розрахунки з акціонерами; проводить постійний фінансовий контроль за діяльністю виконавчих органів товариства відповідно до закону та статуту товариства; проводить контроль за розподілом та використанням прибутку товариства.

Отже, вищевикладені обов'язки банку унеможливають махінації з боку правління товариства.

Інвестиційне товариство допускає для своїх учасників можливість виходу з нього у будь-який момент, також дозволяє необмежений прийом до товариства нових учасників. Необхідно зазначити, що Закон «Про колективне капіталовкладення» створив ще один різновид інвестиційних товариств, організаційно-правова форма яких носить назву «закритих колективних капіталовкладень», їх сутність полягає у заздалегідь зазначеному статутному капіталі, тобто в постійному статутному капіталі. У таких товариствах вихід та прийом учасників відбувається на заздалегідь визначених умовах [4].

Спрощене акціонерне товариство у Франції. Процес зародження даної організаційно-правової форми був розпочатий у 1994 р. та після серйозного доопрацювання завершився у 2001 р., пройшовши шлях від різновиду акціонерного товариства до повністю самостійної корпоративної моделі – «Спрощене товариство на акціях». Спочатку такий вид товариства був дозволений для взаємодій підприємницьких корпорацій. Мінімальний статутний капітал такого товариства повинен бути не менше 1,5 мільйонів франків, які, відповідно до законодавства, повинні бути повністю виплачені до реєстрації такого товариства. Необхідно зазначити, публічний доступ до його акцій був заборонений. Ці всі вимоги спричинили те, що така форма товариства могла створюватися лише крупними корпораціями, які, у свою чергу, використовували їх як дочірні підприємства.

Як зазначалося вище, остання реформа такого товариства завершилась у 2001 р. Після її закінчення було законодавчо закріплено право створення спрощеного акціонерного товариства за фізичними особами. Також дозволялось створювати такий вид товариства однією особою. Для того, щоб фізичні особи мали можливість

створювати такі товариства, законодавець понизив вимоги до статутного капіталу, перетворивши його з 1,5 мільйонів франків до 37000 євро. Після такого законодавчого перетворення форма спрощеного акціонерного товариства швидко набрала популярності серед французьких підприємців, тому дана модель за популярністю створення стала між традиційними видами – акціонерного товариства та товариства з обмеженою відповідальністю.

Характерними особливостями такого виду товариств є: свобода внутрішньої організації; обмежена можливість відчуження акцій; заборона на відчуження акцій. Щодо норм, які регламентують діяльність спрощених акціонерних товариств, то вони носять імперативний характер, а до їх статусу субсидіарно застосовуються норми про статус акціонерних товариств. Все це переслідує мету захисту прав кредиторів та меншості акціонерів. На учасників таких товариств законодавчо покладено обов'язок самостійно регулювати певні питання, пов'язані з внутрішньою організацією товариства [1, с. 108].

Отже, всі вищерозглянуті види товариств завдячують своєму виникненню у національних правових системах так званій «конкуренції правопорядків», що виникла з права ЄС. Безперечно, «конкуренція правопорядків» є вагомим кроком в корпоративному праві європейських держав, розширяючи корпоративні права учасників товариств, але така конкуренція призвела до того, що багато підприємців реєстрували свої товариства в одній країні за статусом іншої, що призводило до ряду економічних проблем. Такі питання потребували скорішого вирішення, тому реакцією національних правових систем стало створення нових організаційно-правових форм, в яких значно спрощувалися вимоги до товариств та надавалися більш лояльні принципи створення товариств, наприклад.

Ще одним позитивним аспектом є те, що законодавці приділяли значну увагу захисту корпоративних прав та інтересів учасників товариств. Усі ці реформи з повною впевненістю можна визначити як успіх європейських законодавців в сфері корпоративного права. Вони привели до всезростаючого зацікавлення у підприємницькій діяльності з мінімальними ризиками для прав та захисту майна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Суханов Е. А. Сравнительное корпоративное право / Е. А. Суханов. – Москва : Статут, 2014. – 456 с.
2. Hohne T. Die LTD. & Co, KG. Gesellschaftsrechtliche und kollisionsrechtliche Aspekte der Beteiligung einer englischen Limited als Komplementarin einer deutschen Kommanditgesellschaft / Hohne T. Die LTD. & Co, KG // Beitrage zum Europaischen Wirtschaftsrecht. – Berlin, 2011. – S. 17–19.
3. Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buzer.de/gesetz/8416/l.htm>.
4. Bundesgesetz über die kollektiven Kapitalanlagen (KAG) vom 23. Juni 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.swissfunddata.ch/sfdpub/docs/a05-1074-20170228-de.pdf>.